

MED UPOROM IN VDAJO

Človeku je že po naravi bližji in bolj vabljiv pomirjevalno nedejaven odnos do nasilja, čeprav ga sam pri sebi ogorčeno odklanja in moralno obsoja, kot pridruževanje upor, ki ga izpostavlja nemiru in tveganju, bližji dotlej, vse dokler se lahko vdaja varljivemu upanju, da je nasilje še daleč in da ga neposredno ne ogroža. Zato so mnogi ljudje ob izbruhih nasilja, ki v zgodovini družbe nastopa vedno kot zadnji in najmočnejši argument, da se ohranijo stanja zatiranja in nespobode, že od nekdaj premagovali svojo notranjo tesnobo tako, da so svoj nedejavni odnos do nasilja prikazovali kot razumno zadržanje, upor, h kateremu so se zatekali drugi in ki je vzemiral njihovo moralno vest, pa kot nekoristno in donkihotsko romantiko, odtrgano od družbene stvarnosti in resničnosti.

Ni težko razumeti, da se zlasti razumnik neredko izmika moralnim dilemam, ki ga silijo v opredeljevanje med uporom in vdajo. Upira se jim tudi vse do trenutka, dokler nasilje ne udarja že v vrata njegovega kabineta. Saj je vse, kar zahteva in si želi, samo malo miru, v katerem bi se lahko zbrano posvetil svojemu snovanju in ustvarjanju. Njegove misli so nenasilne, vse njegovo življenje in delo je v službi nenasilja in vse, kar dosega, je namenjeno ljudem, družbi, da bi prihodnji rodovi živeli svobodno in brez nasilja. Komu naj bi koristilo, če vse to prekine, stopi iz svoje delavnice v sredo družbe in začne dejavno posegati v boje razklanega sveta, čemu naj bi se glasno opredeljeval proti nasilju, ko pomenita vendar vsaka njegova misel in vsako njegovo dejanje že sama po sebi opredeljevanje?

Toda naj bodo taka prizadeta razmišljanja še tako iskrena, sodobna zgodovina vedno znova izpričuje, da Galilejeva vdaja ne more biti v današnjem svetu niti vzor in ne moralno opravičilo. Tragičen konec velikega španskega misleca Miguela de Unamune, njegova tiha, samotna smrt po zadnjem protestu, s katerim je priznal svojo zmoto, je samo eden od primerov, kako se danes prav nihče ne more tem dilemam umakniti, pa naj se povzpne še tako visoko s svojimi duhovnimi stvaritvami in kulturnimi dejanji. Navsezadnje se je vedno treba odločiti med uporom ali vdajo, kajti nasilje ni od včeraj in zato je še tako iskrena neopredelitev že vdaja.

»Razumite že vendar: če se je nasilje začelo nocoj, če izkoriščanja in zatiranja še nikoli ni bilo na zemlji, potem morda razglašanje nenasilja lahko pomiri spor. Če pa so ves režim in vse vaše nenasilne misli pogojene s tisočletnim zatiranjem, potem vas vaša pasionost le še potisne na stran zatiralcev.«

Ta Sartrov apel, zapisan septembra 1961 na rob Fanonove knjige o alžirskem narodnoosvobodilnem boju, knjige o nasilju, ki znova rojeva nasilje, namenjen takrat Francozom in francoskim razumnikom, je še danes apel razumnikom vsega sveta. Kajti od alžirskega narodnoosvobodilnega boja do danes je nasilje dobilo nove dimenzije. Postalo je bolj grozljivo in nevarno. Današnje nasilje nad vietnamskim narodom — tega se danes radi zavedamo — se vsak trenutek lahko spremeni v nasilje visoke in organizirane civilizacije nad vsem svetom.

»Vaša pasionost vas lahko še potisne na stran zatiralcev.« Uporna beseda razumnikov raznih narodov, različnih svetoanonazorskih prepričanj in raznih držav z različno družbeno strukturo sama po sebi še ni sposobna odpraviti nasilje, naj bo še tako prizadeta in prepričljiva. Lahko pa pomaga zaustaviti njegov pohod. Vsaka moralna obsodba je danes sposobna, da podpre prizadevanja držav in državnikov, ki se trudijo, da bi omilili razraščanje nasilja, ga zaustavili in morda v zadnjem trenutku še našli politično rešitev, ki bo malemu azijskemu narodu zagotovila svobodo, ves svet pa zavarovala pred novim uničevanjem.

Enaindvajset let po Nürnbergu je že močno zbledela tista zavest, ki jo je skušalo utrditi mednarodno sodišče z obsodbo zločinov nad človečnostjo. Toda takrat obsojeni zločin zahteva danes znova zase pravico obstoja in se kot pred desetletji skuša prikazovati kot obramba civilizacije. Zdi se nam, da še ni prepozno, da je še čas, ko lahko beseda Bertranda Russella in njegovih sodelavcev ob podpori razumnikov iz vsega sveta prebudi to uspavano človeško vest in podpre učinkovitost tistih sil, ki si prizadevajo za ohranitev miru, za pacifikacijo nemirnega azijskega prostora in za priznanje pravice do svobode vseh malih narodov.

Zato se izrekamo za podporo Russellovemu sodišču, zato čutimo moralno obveznost, da skupaj z vsemi drugimi sodelujemo pri obsodbi zločina in nasilja. Ne vidimo možnosti, da bi se lahko izognili dilemam, ki terjajo od nas opredelitev med uporom ali vdajo, »ne da bi nas naša pasionost postavila na stran zatiralcev.«

Uredniški odbor